

A winter landscape featuring a snow-covered rocky hillside with a forest of bare trees. In the foreground, a river flows with ice floes. The sky is overcast and grey.

# Hlavné vplyvy MVE a priehrad na druhy, biotopy a ekosystémy

Seminár „Kam smeruje vodná politika na  
Slovensku?“

Bratislava, 24. októbra 2013

Jano Topercer  
Botanická záhrada UK Blatnica

# Strata biotopov

- **nevratná a významná zmena štruktúry a funkcií biotopov alebo biotopov druhov**
- **rizikové biotopy európskeho významu:**
  - **prioritné jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy** (najmä staré s mŕtvym drevom)
  - **vodné (3260) a príbrežné (3220, 3240, 3270, 6430,,)**
- **významné straty spôsobuje aj tzv. bežné obhospodarovanie správcami tokov**

# Fragmentácia

- **narušenie kontinuity a rozdrobenie** riečneho ekosystému → **vážne nepriaznivé a len málo zmierniteľné dopady:**
  - strata **prúdivého** prostredia („zjazernenie“ rieky)
  - ničenie typického **tíšino-perejového usporiadania** (pool-and-riffle pattern)
  - narušenie pestrej biotopovej mozaiky a **ekotonov**
  - **bariérové účinky** na migráciu a rozptyl domácich organizmov
  - narušenie ekosystémových procesov, funkcií (refugiálna, koridorová) a služieb
  - zníženie samočistiacej schopnosti
  - zhoršenie protieróznej účinnosti brehových porastov
- dopady silnejú s **počtom MVE**, s významom **chránených území** (ÚEV, NP, CHKO,,,), **prvkov ÚSES** (nadregionálne biokoridory, biocentrá) a **biogeografických útočísk** → aj **nadregionálny až stredoeurópsky dosah**

# Neživá príroda

- podstatné a prevažne **negatívne zmeny korytotvorných procesov**:
  - rušenie tíšinovo-perejových štruktúr
  - zahlbovanie riečišťa pod stupňami elektrární („hladná“ voda)
  - hromadenie jemných usadenín na dnách zdrží
  - zvýšenie živinovej záťaže, zmeny chemizmu a znehodnocovanie prostredia dna i toku pod zdržou
- **podmáčanie** al. **presychanie** častí priľahlej nivy, **sufózia**
- **oteplovanie**/menší rozkyv teplôt vody
- zmeny v **ľadových javoch**
- iná miestna klíma
- zvýšená produkcia **metánu**, sírovodíka a p. na dnách zdrží → odkysličovanie vody, príspevky k skleníkovému efektu
  - masívne prispieva už zanesená vážska kaskáda → **akáže „čistá“ vodná energia?**

# Rastliny, živočíchy, biotopy

- **narušenie migrácií, rozptylu, prežívania** populácií a biotopov európsky i inak významných druhov:
  - **vodné** (podustva, nosáľ, mrena, lipeň, hlavátka, pstruh, hlaváče, vzácny kolok malý a ploska, vodné bezstavovce,,,) )
  - „**polovodné**“ a **suchozemské** (obojživelníky; vtáky: kalužiačik malý, kulík riečny, rybárik, vodnár; cicavce: vydra riečna, dulovnica väčšia; vyššie rastliny: žltuška lesklá)
- **narušenie potravných sietí** (lístie a iný opad z horných tokov, drviče vz. zberače vz. zoškrabávače vz. filtrátory,,,) )
- **šírenie invázných a rozpínavých organizmov** (pohánkovce, astry, netýkavky, zlatobyle, vodomor kanadský,,,) a nimi vyvolaných narušení
  - podpora výskytu **siníc, krvcicajúceho hmyzu** (muškovité), **kormorána veľkého** (namnožené beličky a p. v zdržiach)

# Krajina, ľudia, kultúra

- **narušenie krajinnej štruktúry riečnych dolín a nív**
- **zníženie prít'azlivosti** pre návštevníkov (okrem obdivovateľov **budovateľského brutalizmu** a **biznisbaroka**:)
- **zhoršenie možností na udržateľné využívanie** riečnych ekosystémov:
  - športovo-rekreačné aktivity (rybárstvo, kanoistika, rafting)
  - „mäkký“ cestovný ruch (pltníctvo, pozorovanie prírody,,)
- **nerešpektovanie dlhodobých záujmov obcí**: tzv. „ekologická“ energia, náhradné parčíčky, rybníčky, biokoridorčeky a pod. im „chlebové“ problémy nevyriešia

# Informovane a nepredpojato

## 3 priority:

- **výskum**: ekologicko-ekonomická analýza nákladov a výnosov ekosystémových služieb (samočistiaca schopnosť riek, biodiverzita,,,) pre variant s MVE vz. bez nich
- **politika**: informované rozhodovanie → najlepšie dostupné vedecké poznatky, nie ideológie, politické direktívy, skupinkové záujmy
- **manažment**: sústava reprezentatívnych bezbariérových riečnych území európskeho i národného významu (Turiec, Váh Bešeňová-Kraľovany, Orava, časť Hrona,,,) )

# Pod'akovanie

- Strečňanom, Bešeňovčanom, Stredo- a Dolehroncom i ďalším za statočnosť a dlhodobu múdre rozvojové plány
- NR SR, Geografickému ústavu SAV a STUŽ/SR za zorganizovanie seminára
- všetkým za pozornosť